

Bestedingsplan vergroting slagkracht Friese gemeenten tegen ondermijnende invloeden 2026 – 2030

Vooraf

Om de weerbaarheid van gemeenten verder te versterken, ontvangt de provincie via het Provinciefonds een meerjarige decentralisatie-uitkering van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). Deze bijdrage is bedoeld om een stevige impuls te geven aan de slagkracht van gemeenten in de aanpak van ondermijning. De financiële bijdrage bedraagt €136.000 per jaar van 2024 tot en met 2029.

De decentralisatie-uitkeringen vanuit het Provinciefonds zijn beleids- en bestedingsvrij. Er hoeft geen verantwoording aan het Rijk te worden afgelegd, zoals dat bij specifieke uitkeringen wel het geval is. Hoewel de middelen vrij besteedbaar zijn, heeft het ministerie van BZK in de bevestigingsbrief aan de commissaris van de Koning van 26 februari 2025 aangegeven dat bij de inzet kan worden gedacht aan op het versterken van capaciteit voor de opvolging van intimidatie en bedreiging, het financieren van (juridische) ondersteuning bij ondermijningszaken en het bevorderen van kennisdeling over het omgaan met ongenoegen en maatschappelijke onrust.

In Fryslân werken we samen met de Friese gemeenten, het RIEC Noord-Nederland en andere veiligheidspartners aan de bestuurlijke aanpak van ondermijning. Bij het formuleren van de bestedingsdoelen zijn de suggesties van het ministerie van BZK, de inbreng van de Friese partners en onder andere het Regionaal Beleidsplan Veiligheid Noord-Nederland 2024 - 2027 betrokken. Daarnaast wordt voortgebouwd op reeds ingezette trajecten en ontwikkelingen die mogelijk zijn gemaakt met eerdere incidentele financiële bijdragen van BZK.

De ervaringen van de afgelopen jaren laten zien dat het verloop van de bestedingen niet altijd goed voorspelbaar is. We zijn voor de besteding en uitvoering afhankelijk van de partners en daarnaast ontstaan er tijdens de looptijd soms nieuwe wensen of doen zich ontwikkelingen voor die om aandacht vragen. Waar de bestedingsdoelen voorheen tot in detail waren uitgewerkt, is nu gekozen een voor een aanpak die meer ruimte moet geven om in te spelen op actuele ontwikkelingen.

In dit bestedingsplan is gekozen de bestedingsdoelen in te delen in drie hoofdlijnen en in te zetten op een brede subsidieregeling voor gemeenten. De drie hoofdlijnen zijn:

1. Weerbaarheid tegen radicalisering, extremisme en veilige publieke taak.
2. Basis op orde.
3. Regionale samenwerking en kennisdeling.

Verderop in dit plan worden de drie hoofdlijnen toegelicht en worden de bijbehorende bestedingsdoelen beschreven. Daarbij zijn ook doorlopende doelen uit het eerdere bestedingsplan 2022 - 2025 meegenomen. In de bestedingsruimte is bovendien rekening gehouden met toekomstige wensen van gemeenten en maatschappelijke ontwikkelingen, zodat voldoende flexibiliteit blijft om hierop in te spelen.

Doel bestedingsplan

Dit bestedingsplan heeft de volgende doelen:

1. Vrijgave van middelen

De reeds ontvangen en als voorwaardelijk aangemerkte middelen (de decentralisatie-uitkeringen 2024 en 2025) worden met dit plan vrijgegeven voor besteding. Daarnaast wordt voorgesteld om de toekomstige uitkeringen (2026 tot en met 2029) bij binnenkomst direct toe te voegen aan TB14 DU Weerbaar Bestuur Kleine Gemeenten, zonder deze eerst als voorwaardelijk aan te merken. Dit bestedingsplan dient daarbij als inhoudelijke onderbouwing.

2. Richting geven aan de inzet van middelen

Het plan bevat deels concrete bestedingsdoelen en biedt daarnaast ruimte om gedurende de looptijd nieuwe of verder te ontwikkelen doelen uit te werken. Bij de invulling is rekening gehouden met de suggesties en uitgangspunten van het ministerie van BZK, evenals met de inbreng van Friese gemeenten en samenwerkingspartners. En dat zal ook het uitgangspunt zijn bij de nog verder uit te werken doelen.

3. Balans tussen concreet en flexibel

Er is gezocht naar een evenwicht tussen concreetheid en flexibiliteit. Binnen de bestedingsruimte is rekening gehouden met toekomstige wensen van gemeenten en mogelijke maatschappelijke ontwikkelingen, zodat ruimte blijft om hierop adequaat in te spelen. Deze aanpak sluit aan bij het meerjarige karakter van de provinciefondsuitkeringen, waarbij het niet altijd mogelijk is om aan het begin van de looptijd alle ontwikkelingen volledig te voorzien.

Planning en control

Vanuit de programma's Weerbaar Bestuur en Omgaan met Ongenoegen en Onrust is in de decembercirculaire 2024 aangekondigd dat alle provincies tot en met 2029 een meerjarige incidentele financiële bijdrage ontvangen. Voor Fryslân betekent dit een jaarlijkse bijdrage van € 136.000.

De eerste twee uitkeringen zijn geboekt op grootboekrekening T14 DU Weerbaar bestuur GS voorw. Met dit bestedingsplan wordt voorgesteld om de voorwaardelijk aangemerkte middelen vrij te maken voor besteding en toe te voegen aan het budget TB14 DU Weerbaar Bestuur Kleine Gemeenten.

De inzet voor het wegzetten van opdrachten en maken van subsidieregelingen legt beslag op de personele capaciteit (formatie) van het team Kwaliteit Openbaar Bestuur. Hiervoor een bedrag vrijgemaakt van € 28.500/jaar, overeenkomend met 0,25 fte (functie regisseur/verbinder, schaal 11).

Bestedingsmiddelen

Bron	2026	2027	2028	2029	2030	Totaal
DU Provinciefonds 2023 (kasritme) ¹	€ 25.000 ⁴	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 25.000
Berap 2025 ²	€ 95.000 ⁴	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 95.000
DU Provinciefonds 2024 - 2029 ³	€ 408.000	€ 136.000	€ 136.000	€ 136.000	€ 0	€ 816.000
Totaal:	€ 528.000	€ 136.000	€ 136.000	€ 136.000	€ 0	€ 936.000

¹ DU Provinciefonds 2023 (totaal € 75.000). Deze middelen zijn in kasritme gezet: 2026 € 25.000.

² DU Provinciefonds 2022 (totaal € 400.000). Deze middelen zijn in kasritme gezet en met Berap 2025 is € 95.000 doorgezet naar 2026.

³ DU Provinciefonds 2024 – 2029 (totaal € 816.000). In december 2024 is de eerste DU van € 136.000 ontvangen. Daarna wordt jaarlijks in mei met een DU € 136.000, ingaande mei 2024 en eindigend in 2029.

⁴ Deze middelen staan op TB14 DU Weerbaar Bestuur.

Bestedingsritme

Bestedingsdoel	2026	2027	2028	2029	2030	Totaal
1. Weerbaarheid tegen radicalisering, extremisme en veilige publieke taak	€35.000	€ 30.000	€ 30.000	€ 30.000	€ 30.000	€ 155.000
2. Basis op orde	€ 0	€ 220.000	€ 40.000	€ 40.000	€ 40.000	€ 340.000
3. Regionale samenwerking en kennisdeling	€ 91.00	€ 79.000	€ 59.000	€ 49.000	€ 49.000	€ 327.000
Formatie	€ 0	€ 28.500	€ 28.500	€ 28.500	€ 28.500	€ 114.000
Totale middelen:	€ 126.000	€ 357.500	€ 157.500	€ 147.500	€ 147.500	€ 936.000

1. Weerbaarheid tegen radicalisering, extremisme en veilige publieke taak

Bestuurders, volksvertegenwoordigers en ambtenaren worden in toenemende mate geconfronteerd met ongenoegen vanuit de samenleving. Discussies over beleid, polarisatie en wantrouwen in de overheid kunnen leiden tot maatschappelijke onrust en oneigenlijke druk op het openbaar bestuur. Dit vraagt om een overheid die stevig in haar rol staat, maar ook om ondersteuning en handelingsperspectief voor gemeenten om met deze dynamiek om te gaan.

Binnen deze hoofdlijn wordt ingezet op het versterken van de bestuurlijke en ambtelijke weerbaarheid van gemeenten en andere overheden. Dat kan bijvoorbeeld door trainingen over het omgaan met maatschappelijke onrust, ondersteuning bieden aan gezamenlijke aanpak van radicalisering (en/of anti-institutionele gedragingen) of het ontwikkelen van instrumenten die bijdragen aan een veilig en weerbaar bestuur. Ook doorontwikkeling van de werkgroep Radicalisering van het Regionaal Bestuurlijk Politie Overleg (RBPO) en de gerichte lokale aanpak van maatschappelijk ongenoegen, polarisatie en radicalisering is een geuite wens.

In 2025 is gestart met het aanbieden van trainingen aan colleges van burgemeester en wethouders, verzorgd door het opleidingsinstituut van de Dienst Justitiële Inrichtingen in samenwerking met het Rijksopleidingsinstituut tegengaan Radicalisering. Deze trainingen zijn inmiddels door meerdere colleges gevolgd en worden zeer positief gewaardeerd. In aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen van maart 2026 is de belangstelling tijdelijk afgenomen, maar na de verkiezingen kan het aanbod worden hervat voor de nieuwe colleges. Met dit bestedingsplan wordt ingezet op voortzetting van deze trainingen en uitbreiding van het aanbod naar ambtenaren, met name toezichthouders en boa's.

Gemeenten hebben aandacht gevraagd voor de Wet gegevensverwerking persoonsgerichte aanpak radicalisering en terroristische activiteiten (Wet Parta). Deze wet is op 1 juli 2025 in werking getreden. De bestedingsmiddelen kunnen hierbij ondersteunend worden ingezet, bijvoorbeeld voor kennisdeling, het ontwikkelen van gezamenlijke instrumenten of het faciliteren van regionale ondersteuning.

Bijna de helft van de politieke ambtsdragers in het decentrale bestuur krijgt te maken met agressie en/of intimidatie. Dit blijkt uit de Monitor Integriteit en Veiligheid 2024, een tweejaarlijks onderzoek van Ipsos I&O in opdracht van het ministerie van BZK. Politieke ambtsdragers en ambtenaren zijn de zichtbare vertegenwoordigers van onze democratische rechtsstaat. Het is essentieel dat zij hun publieke taak in rust en veiligheid kunnen uitvoeren. Tegelijkertijd is zichtbaar dat provincies zich steeds actiever inzetten voor een Veilige Publieke Taak (VPT). De middelen kunnen ingezet worden voor het geven van ondersteuning aan gemeenten bij het ontwikkelen en versterken van hun VPT-beleid. Hierbij kan gedacht worden aan inrichten van interne meldprocedures, het aanbieden van trainingen, het ondersteunen bij het doen van aangifte en het organiseren van nazorg na incidenten.

2. Basis op orde

Voldoende capaciteit, deskundigheid en een sterke informatiepositie zijn onmisbare voorwaarden voor een effectieve aanpak van georganiseerde ondermijnende criminaliteit en van de schadelijke effecten daarvan. Deze elementen vormen bovendien de basis van een weerbare organisatie.

Duidelijk is dat de incidentele middelen van BZK geen antwoord zijn op het structurele capaciteitsvraagstuk bij gemeenten. Wel kunnen deze middelen gericht worden ingezet op onderdelen waar de gemeentelijke aanpak wat achterblijft of een impuls kan gebruiken, zoals het opstellen van een plan van aanpak, het actualiseren van protocollen en het ontwikkelen van bewustwordingscampagnes. Gemeenten verschillen in de mate waarin zij hun aanpak hebben ingericht en ontwikkeld, waardoor ook de ondersteuningsbehoefte varieert. Daarom wordt voorgesteld een subsidieregeling met een breed toepassingsbereik open te stellen, zodat gemeenten de middelen naar eigen behoefte kunnen inzetten.

Binnen deze lijn is er ook ruimte voor een projectgerichte aanpak op specifieke thema's. Deze thema's worden later nog nader uitgewerkt, maar gedacht kan worden aan het versterken van de informatiepositie van gemeenten. Een goed informatiebeeld stelt gemeenten in staat risico's beter te duiden, onderbouwde prioriteiten te stellen en schaarse capaciteit gericht in te zetten. Dit sluit aan bij lopende initiatieven van onder meer BZK en het RIEC Noord-Nederland, zoals het aanbieden van een datavolwassenheidsscan.

Andere relevante thema's zijn het vergroten van inzicht in gelegenheden en risico's op ondermijnende criminaliteit in het buitengebied, bijvoorbeeld op vakantieparken en in jachthavens. Ook actuele onderwerpen, zoals zorgfraude, kunnen hierin worden meegenomen. Daarnaast kunnen de middelen worden ingezet voor de voortzetting en uitbreiding van bestaande initiatieven, zoals het onderzoek naar drugs in rioolwater.

3. Regionale samenwerking en kennisdeling

De aanpak van ondermijnende criminaliteit vraagt om nauwe samenwerking tussen overheden en ketenpartners. Ondermijnende criminelen opereren vaak grensoverschrijdend en maken gebruik van verschillen in werkwijzen, prioriteiten en informatieposities tussen gemeenten en andere instanties. Dit maakt dat een effectieve aanpak alleen mogelijk is door krachten te bundelen, informatie te delen en gezamenlijk op te trekken. Regionale samenwerking en kennisdeling versterken de slagkracht van individuele gemeenten en dragen bij aan een meer uniforme aanpak. Vanuit de positie van de provincie sluit dit goed aan de bij de verbindende en stimuleren de rol van de provincie kan vervullen. Dit spoor brengt partijen bij elkaar, faciliteert samenwerking en draagt bij aan het delen van kennis en goede voorbeelden.

Er zijn al diverse samenwerkingsinitiatieven in gang gezet. De Friese Norm vervult hierin een belangrijke rol. Het belang van deze samenwerking wordt door de provincie onderschreven en ook financieel ondersteund, zowel financieel als door personele inzet en betrokkenheid. Deze financiële ondersteuning kan vervallen en daarmee vrijkomen voor andere initiatieven, als de provincie dit jaar eigen middelen vrijmaakt voor ondersteuning van de Friese Norm. Daarnaast heeft het Bibob-netwerk Fryslân belangrijke stappen gezet in het versterken van verbinding, samenwerking en het in beeld brengen van de benodigde randvoorwaarden voor de uitvoering van de Wet Bibob. De provincie blijft deze ontwikkeling ondersteunen en stimuleren.

Naast samenwerking is kennisdeling van belang voor een effectieve aanpak van ondermijning. De aard en verschijningsvormen van ondermijnende criminaliteit ontwikkelen zich voortdurend en vragen om actuele kennis, evenals het structureel uitwisselen van ervaringen tussen overheden en ketenpartners. Door onder andere bij te dragen aan het Lectoraat Veiligheid, bestuur en ondermijning aan de Thorbecke Academie van NHL Stenden wordt geïnvesteerd in kennisontwikkeling en praktijkgericht onderzoek. Daarnaast faciliteert de provincie kennisdeling en netwerkvorming door het jaarlijks organiseren van de Friese Ondermijningsconferentie.